

Ekologisk lammproduktion i Västsverige

Den dokumentation som finns efter utfört projekt vid nio ekologiska fårgårdar i västra Sverige under åren 2002 till 2005 finns nu redovisad i en rapport utgiven vid institutionen för husdjurens miljö och hälsa, SLU i Skara.

Samtliga gårdar i projektet drevs ekologiskt och alla utom en hade fåren anslutna till KRAV. Besättningsstorleken varierade från 35 till 150 tackor. På de flesta gårdarna hade man korsningstackor, men vissa hade även en del tackor av renrasig finull, gotlandfår och texel. I de flesta fall användes en texelbagge till korsningstackorna. Vinter- och vårlamning var de vanligaste produktionsmodellerna, men det förekom även sommar- och höstlamning. Tackorna (ej ungtackor) vägde i genomsnitt 71 kg vid betessläppning och 77 kg vid inställning. När andelen kötttrasinslag ökade, så ökade också tackvikten.

Rundbalsensilage var det dominerande grovfodret till fåren, som antingen utfodrades löst på foderbord eller som hela balar i rundbalshäcker. Innan projektet startade var det inte vanligt att man analyserade sitt foder på gårdarna. Genom projektets försorg analyserades de olika foderpartierna på gårdarna. Det visade sig att variationen i ensilagens näringsinnehåll var stor både mellan gårdar, men framför allt mellan olika foderpartier på gårdarna. Energin varierade mellan 9,3 och 11,6 MJ, råproteinet mellan 71 och 192 g och NDF mellan 320 och 641 g per kg ts. På flera av gårdarna blev man mycket intresserad av att få reda på grovfoderkvaliteten. Man insåg också värdet av att kunna utnyttja de sämre kvalitéerna under lågdräktighet och de bättre kvalitéerna under högdräktighet och digivning.

Foderåtgången

I projektet ingick inte primärt att undersöka foderåtgången. Men på några gårdar

Fårstallet på Brunnsberg, en av de ekologiska gårdar som ingick i undersökningen. Foto: Jesper Eggertsen.

utfördes ett antal stickprovsvägningar med hjälp av grovfodervågar under projektets gång, samtidigt som ts-prov togs på ensilaget. Det visade sig att det var stora skillnader i foderåtgång beroende på ensilagekvalitet och utfodringsstrategi. Foderspillet var stort vid utfodring i rundbalshäck, speciellt när ensilaget var långsträigt och ätutrymmet begränsat. På de gårdar där ensilaget utfodrades i rundbalshäck varierade foderåtgången mellan 550 och 650 kg ts ensilage per tacka och stallsä-

song. Vid denna utfodringsmodell var foderspillet ganska stort. På en gård hade man en våg utplacerad under större delen av stallsäsongen varför de flesta balarna vägdes. Här utfodrades ensilaget löst på foderbord och foderspillet var lågt. Foderåtgången blev ungefär 400 kg ts ensilage per tacka och stallsäsong.

Förutom grovfoder utfodrades tackorna med spannmål och koncentrat eller färdigfoder. På de flesta gårdarna fick tack-

Utevistelse är ett av ledorden i ekologisk produktion. Här utfodras djuren ute på gården Lunnatorp, en av gårdarna i undersökningen. Foto: Jesper Eggertsen.

”Utomhusliknande förhållande” fast under tak. Lamm i lammkammare på Brunenberg. Foto: Jesper Eggertsen.

orna kraftfoder såväl under en period före lamning som under digivning. Kraftfoder-givan under digivning var dock ganska låg jämfört med vad man normalt rekommenderar. På en gård utfodrades inget kraftfoder alls före lamning och på annan gård utfodrades inget kraftfoder före lamning till de tackor som enligt ultraljuds-scanning endast skulle få ett lamm. Där höstlamning förekom utfodrades varken dessa tackor eller deras lamm med kraftfoder.

Det var stor variation i halmåtgången på gårdarna. Det som påverkar halmåtgången är bland annat produktionsmodell, stallperiodens längd, antalet djur per ytenhet, ensilagehalten, utfodringssystem och mängden foderspill, halmens sort, kvalitet

och hacksel längd, tillgång till rastfålla och ev strö i rastfålla, luftfuktighet i stallet och sist men inte minst lantbrukarens krav på renhet i boxarna. I projektet varierade halmåtgången mellan 65 kg till över 200 kg per tacka och stallsäsong.

Lamning

Antalet uppfödda lamm per tacka var i genomsnitt 1,9 med en variation från 1,4 till 2,2. Det var stora variationer mellan år och mellan gårdar vad beträffar lammens tillväxt, men på flertalet gårdar har så höga tillväxter som mellan 250 till 350 g/dag uppnåtts. Slaktvikten har i medeltal varit 18,5 kg under de tre åren. Andelen märkeskvalitet var i medeltal 81,93 % respektive 88 % under de tre åren. På de gårdar där man tillämpade höstlamning, som är en relativt ny företeelse, varierade lammens tillväxt mellan 150 och 250 g/dag. Slaktresultaten är fullt jämförbara med vad som uppnås vid konventionell produktion.

På två gårdar med 36 respektive 83 tackor förde man arbetstidsjournal under två kalenderår. Arbetsåtgången blev närmare 12 timmar per tacka och år för båda besättningarna, vilket är mer än vad som brukar anges i gängse bidragskalkyler. I denna arbetstid ingick daglig skötsel av fåren, extra tid för lamning och vägningar mm samt tid för betesskötsel och administration.

Arbetsersättningen per timme varie-

rade mycket på de gårdar där ekonomin belysts. EU-bidragen svarade för 60 % respektive 54 % av intäkterna under 2003 och 2004. För närvarande är bidragen en förutsättning för att överhuvudtaget kunna bedriva lammproduktion.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi av dokumentationen konstatera att grovfodrets kvalitet och en bra betesskötsel har en avgörande betydelse för att uppnå bra produktionsresultat beträffande tillväxt och slaktkroppskvalitet. På flera gårdar skulle det emellertid ha funnits utrymme för en högre andel proteinkraftfoder. I synnerhet gällde detta för tackor med fler än två lamm. Lantbrukarna i projektet har insett värdet av en noggrann produktionsuppföljning speciellt under betesperioden för att tidigt upptäcka eventuella störningar.

Under hösten kommer en informationsbroschyr om lammproduktion att ges ut med intressanta resultat från rapporten kompletterat med allmänna råd och ekonomiska kalkyler.

Annika Arnesson, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa SLU Skara
Jesper Eggertsen, Länsstyrelsen Västra Götalands län